

การพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อรองรับการจัดการ
การท่องเที่ยวบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก: ตำบลลานข่อย จังหวัดพัทลุง
A Development Interpretation of Eco - Cultural Tourism for Creative Management:
A Case Study of Lankoi, Pathalung province

จารุวรรณ ชูสงค์¹ และจรวัยพร นุ่มน้อย¹
Jaruwat Chosong¹ and Jaruyaporn Numnoi¹

¹ วิทยาลัยภูมิปัญญาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดพัทลุง

¹ The College of Local Wisdom, Thaksin University, Phatthalung

* vespa4843@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมและคู่มือประกอบเส้นทางการท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ลานข่อยที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการบรรยาย อธิบายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ สถิติเชิงพรรณนา และการหาค่าเฉลี่ย ผลการศึกษา เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม พื้นที่ลานข่อยระยะสั้น มีรูปแบบเส้นทางวนรอบ ภายในเส้นทางเป็นพื้นที่ธรรมชาติและคู่มือเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม พื้นที่ลานข่อย มีเนื้อหาเกี่ยวกับ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชนกิจกรรมเสริมทักษะที่สอดคล้องไปกับเนื้อหา และผลการประเมินพบว่ารูปแบบมีความเหมาะสม แต่ควรปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะในเรื่ององค์ประกอบของการสื่อความหมาย เพื่อให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น

คำสำคัญ ตำบลลานข่อย, ท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

Abstract

This research is aimed to design the eco-tourism and cultural tourism route guide accompanying interpretive at Lankoi of Pathalung province. And the eco-tourism, cultural and community involvement that are appropriate for the area led to the development of sustainable tourism. The research methods included qualitative research and quantitative research. The data analyses were based on both descriptive statistics and qualitative data. The results of this research were as follows: Eco-tourism and cultural tourism route guide accompanying interpretive at Lankoi of Pathalung province the single loop type will be most appropriate. This trail focus on meaning in life, using local wisdom knowledge. Evaluation layout and model is appropriate but it should improve the recommendations about elements in order to convey a complete and more appropriate.

Keywords: Lankoi Pathalung province, Eco - Cultrul Tourism interpretation

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวซึ่งจุดมุ่งหมายสำคัญในการศึกษาธรรมชาติภายในท้องถิ่นที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน ทั้งนี้การท่องเที่ยวและชุมชนต้องอาศัยการปรับตัวเรียนรู้ในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (ยุวดี นิรันดร์ตระกูล, 2538: 13) อนึ่งยังเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง (การท่องเที่ยวและกีฬา, 2550: 10) ซึ่งหัวใจหลักสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนได้ร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวขึ้นภายในชุมชน นอกจากนี้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนสนับสนุนเพื่อให้เกิดแรงขับเคลื่อนแนวทางเกื้อหนุนการพัฒนาบังเกิดผลเป็นรูปธรรม จำเป็นต้องมีโครงการปฏิบัติการรองรับ ซึ่งการพัฒนาเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เน้นให้ชุมชนเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนพร้อมกับการพัฒนาด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (ฉลอมศรี พิมลสมพงษ์, 2542: 13) สอดคล้องกับแนวคิดของมนัส ศุภลักษณ์ (2544: 66) ที่กล่าวว่า การที่ชุมชนท้องถิ่นมีความรักและความผูกพันกับพื้นที่อยู่อาศัย มีสิทธิที่จะดำรงอยู่ในพื้นที่เพราะได้ดูแลปกป้องพื้นที่ทำให้ชุมชนสามารถดำรงชีพในพื้นที่ท่องเที่ยวได้ ชุมชนจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างรู้คุณค่า และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม จึงไม่ได้เกี่ยวข้องกับแต่เฉพาะนักท่องเที่ยวและรัฐบาลเท่านั้น ดังนั้นชุมชนถือเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกลไกการจัดการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

ตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง มีพื้นที่เป็นทุนเดิมทางธรรมชาติที่มีอยู่แล้วนำมาประยุกต์กับแนวคิดที่ตกผลึกจากการที่ได้ไปสัมผัสกับแหล่งท่องเที่ยวล่องแก่งและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ อีกทั้งมีแม่น้ำหลายสายที่กำเนิดจากเทือกเขาบรรทัด ก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพและมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมเพื่อการดำรงชีวิต มีทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวที่มี คุณค่า การส่งเสริมและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางศิลปวัฒนธรรม การวางกลยุทธ์ในการส่งเสริมและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การวางฐานรากที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบกับตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งโดยหลายหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงและโดยสถาบันการศึกษา รูปแบบการศึกษามีหลากหลายมิติทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม การส่งเสริมและพัฒนาจึงเน้นการจัดการเชิงนิเวศเพียงอย่างเดียว อนึ่งในพื้นที่ลานข่อยยังมีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ซึ่งจากกลยุทธ์และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงขาดการบูรณาการกัน

นอกจากนี้การเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ รวมถึงการหาข้อมูลเพื่อเพิ่มเติม เพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลอย่างบูรณาการ วิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้สามารถนำไปช่วยในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวได้นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่จะก่อให้เกิด การเริ่มต้นขับเคลื่อนเชิงเศรษฐกิจการท่องเที่ยว คือคู่มือการท่องเที่ยวซึ่งถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นต่อการลงทุนด้าน การท่องเที่ยวและการสร้างแรงจูงใจให้กับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีส่วนในการกระตุ้นให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวในพื้นที่ลานข่อย ดังนั้นด้วยเหตุผลจูงใจดังกล่าวผู้วิจัยและชุมชนจึงเกิดความสนใจที่จะพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อรองรับการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก: ตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง นอกจากการท่องเที่ยวช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชนแล้วยังเป็นช่องทางหนึ่งในการส่งเสริมและเผยแพร่องค์ความรู้ในเรื่องทรัพยากรท้องถิ่น ประเพณีและ

วัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และเกิดความตระหนักถึงคุณค่าและเล็งเห็นความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นในพื้นที่รองรับการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจฐานรากเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อออกแบบคู่มือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่นำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้ดำเนินการศึกษาเริ่มจากการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การออกแบบเส้นทางและคู่มือการท่องเที่ยว ตลอดจนการวิจัยและพัฒนาคู่มือแก่กลุ่มนักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้สร้างความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวมากขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ประโยชน์จากการใช้การท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดขั้นตอนของการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมวิจัย

- 1) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับเส้นทางการท่องเที่ยวของชุมชน รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) สืบค้นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับระบบนิเวศ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตชุมชนกับการพึ่งพาสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมชุมชน จากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการรวบรวมข้อมูลพร้อมการเก็บภาพถ่าย
- 3) ศึกษาและสืบค้นข้อมูลพื้นฐานโดยการเข้าไปสำรวจพื้นที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง
- 4) ประสานงาน ชี้แจงงานวิจัยต่อชุมชนเพื่อนำไปสู่แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการดำเนินการวิจัย
- 5) นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐานในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบ

ขั้นตอนของการพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม และการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินซึ่งมีการดำเนินงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วมระหว่างทีมวิจัยและชุมชน ซึ่งมีการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) ทีมวิจัยวางแผนการดำเนินงานวิจัย
- 2) สืบค้นพื้นที่ศึกษาจริง โดยสำรวจแบ่งเป็นระยะๆตามความเหมาะสม โดยศึกษาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และวิถีวัฒนธรรมของพื้นที่พร้อมทั้งถ่ายภาพประกอบ
- 3) นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และคุ้มค่าที่สุด

4) ออกแบบคู่มือการท่องเที่ยวเริ่มจากแหล่งท่องเที่ยวตามเส้นทางวิถีชีวิตชุมชนของจุดศึกษาอย่างละเอียด และนำไปประยุกต์ใช้

5) เลือกและเรียบเรียงเนื้อหาที่ต้องการสำหรับคู่มือประชาสัมพันธ์เพื่อใช้ประกอบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

6) จัดพิมพ์คู่มือฉบับร่าง

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัยและพัฒนา

1) นำคู่มือประชาสัมพันธ์มาให้นักท่องเที่ยวจำนวน 30 คน ประเมินผลโดยแบบสอบถาม แบบวัดความพึงพอใจ ใ้บสะท้อนความคิดเห็น

2) ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

3) วิเคราะห์ผลการออกแบบคู่มือประชาสัมพันธ์

4) สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะการพัฒนาคู่มือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อรองรับการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก: ตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

ดังนั้นในขั้นตอนการวิจัยในครั้งนี้ สามารถสรุปภาพรวมทั้งหมด ประกอบด้วย การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และการวิเคราะห์ผล ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการใช้เครื่องมือในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ			การวิเคราะห์ผล				
	ที่ปรึกษาตรวจสอบ	ค่าความเชื่อมั่น	ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ	เชิงปริมาณ			เชิงคุณภาพ	
				ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบนมาตรฐาน	t-test	บรรยาย	ความสอดคล้อง
แบบสอบถาม	✓	-	✓	✓	-	-	✓	✓
แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง	✓	-	-	-	-	-	✓	-
แบบวัดความพึงพอใจ	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	-
แบบสังเกต	✓	-	-	-	-	-	✓	-
ใบสะท้อนความคิดเห็น	-	-	-	-	-	-	✓	-

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ			การวิเคราะห์ผล				
	ที่ปรึกษาตรวจสอบ	ค่าความเชื่อมั่น	ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ	เชิงปริมาณ			เชิงคุณภาพ	
				ค่าเฉลี่ย	เบี่ยงเบนมาตรฐาน	t-test	บรรยาย	ความสอดคล้อง
แบบสอบถาม	✓	-	✓	✓	-	-	✓	✓
แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง	✓	-	-	-	-	-	✓	-
แบบวัดความพึงพอใจ	✓	-	✓	✓	✓	-	✓	-
แบบสังเกต	✓	-	-	-	-	-	✓	-
ใบสะท้อนความคิดเห็น	-	-	-	-	-	-	✓	-

ผลการศึกษาและการวิจารณ์

การวิจัยการพัฒนาเส้นทางและคู่มือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมเพื่อรองรับการจัดการการท่องเที่ยวบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก: ตำบลลานข่อย จังหวัดพัทลุงผลการวิจัยมีรายละเอียดตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ผลการพัฒนาเส้นทางคู่มือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

จากการศึกษาลงเก็บข้อมูลพบว่าพื้นที่ลานข่อยมีภูมิปัญญา วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่หลากหลายน่าสนใจ แต่ยังไม่มีการนำจุดเด่นขององค์ความรู้ดังกล่าวมาประชาสัมพันธ์ หรือออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมในพื้นที่ลานข่อยและคู่มือเพื่อใช้ประกอบเส้นทาง ซึ่งจากการลงศึกษาพื้นที่ลานข่อยมี จุดเด่นของคัดเลือกเส้นทางทั้งหมด 7 จุด ดังนี้

จุดที่ 1 วัดทุ่งชุมพล

จุดที่ 2 แปลงสาธิตเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จุดที่ 3 สมุนไพรเพื่อการยังชีพ

จุดที่ 4 ล่องแก่งหนานมดแดง

จุดที่ 5 ของฝากกล้วยฉาบแม่ต๋ม

จุดที่ 6 อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำใส

จุดที่ 7 หัตถกรรมงานไม้

1.1) ผลการสำรวจเส้นทาง

ผู้วิจัยทำการสำรวจเส้นทางเพื่อค้นหาความเป็นไปได้ในการจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุงซึ่งใช้ในการคัดเลือกเส้นทางสำหรับจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยว เมื่อเข้าไปสำรวจพื้นที่จริงพบว่ามีเส้นทางที่เป็นไปได้ทั้งหมด 4 เส้นทาง แต่เนื่องจากในการสร้างเส้นทางครั้งนี้มีเงื่อนไขดังนี้คือ เส้นทางสะดวก เส้นทางเดินมีระยะทางไม่ไกลเกินไป ผู้ใช้ประโยชน์สามารถเข้าถึงเส้นทางเดินได้ง่าย และปลอดภัย และจากภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวนี้ ทำให้การคัดเลือกเส้นทางได้เส้นทางที่เหมาะสมที่สุด 1 เส้นทาง มีธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนที่น่าสนใจภายในเส้นทางตลอดระยะทาง 4 กิโลเมตร เป็นเส้นทางที่มีระยะทางไม่ยาวเกินไป ใช้เวลาในการท่องเที่ยวไม่นานเกินไป เส้นทางสะดวกซึ่งจุดเด่นของเส้นทางนี้คือมีความหลากหลายของวิถีวัฒนธรรม มีแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจนอกจากนี้อยู่ในเงื่อนไขที่กำหนดไว้ คือ ผู้ใช้ประโยชน์เส้นทางสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีความปลอดภัย และสัมผัสได้ถึงธรรมชาติ และวิถีวัฒนธรรมของชุมชนลานข่อย ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวต่อไป ในที่นี้รายละเอียดของแต่ละเส้นทางที่เป็นไปได้นั้น ผู้วิจัยได้สรุปไว้ในรูปที่ 1

รูปที่ 1 เส้นทางแห่งวิถีวัฒนธรรมลานข่อย

1.2) การรวบรวมข้อมูลสถานีเรียนรู้

หลังจากการสำรวจและคัดเลือกเส้นทางแล้วผู้วิจัยทำการสำรวจและรวบรวมข้อมูล และถ่ายภาพสิ่งที่น่าสนใจ เพื่อนำมาพิจารณากำหนดสถานีเรียนรู้ โดยผู้วิจัยพิจารณาถึงขอบเขตของเนื้อหาที่จะนำเสนอของแต่ละจุดจากหลักการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม ลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุงโดยพบว่า

มีจุดที่น่าจะเป็นสถานีการเรียนรู้ควรแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ วิถีวัฒนธรรมของคนลานข่อย ภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต ซึ่งผู้วิจัยร่วมกับชุมชนกำหนดสถานีการเรียนรู้ทั้งสิ้น 7 สถานี ผลจากการรวบรวมข้อมูลดังนี้

สถานีที่ 1 วัดทุ่งชุมพลภูมิ วัดถือได้ว่าเป็นสถานที่ทางศาสนาที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนนั้นๆ ก่อให้เกิดประเพณี ความเชื่อต่างๆ ตามสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกันที่วัดทุ่งชุมพล ที่มีความเชื่อในเรื่องการเสริมสร้างสิริมงคล เสริมสร้างบารมี จึงได้มีการสร้างเป็นตะโพกขนาดใหญ่ มาจากไม้ตะเคียนทั้งต้น ด้วยความร่วมมือแรงของชาวบ้าน และยังมีตาหมื่นเกล็ด-ยายนางชาวบ้านเชื่อว่า ตาหมื่นเกล็ดเป็นงู ยายนางเป็นเสือ รูปปั้นของตาหมื่นเกล็ดและยายนางนี้ สร้างขึ้นจากจินตนาการรูปร่างหน้าตาเมื่อกลายเป็นคน ชาวบ้านมีความเชื่อในเรื่องการบนบานศาลกล่าวกับตาหมื่นเกล็ดและยายนางว่าหากขอสิ่งใดก็จะสมหวัง หากทรัพย์สินหายก็จะคืน

สถานีที่ 2 แปลงสาธิตเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศูนย์การเรียนรู้พื้นที่ลานข่อยที่เสริมสร้างความรู้ในการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรและฝึกปฏิบัติผ่านกิจกรรมสาธิตแบบมีส่วนร่วมทางการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้

สถานีที่ 3 สมุนไพรเพื่อการยังชีพ ภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยและภูมิปัญญาด้านสมุนไพรพื้นถิ่นดั้งเดิมในพื้นที่ลานข่อย

สถานีที่ 4 ล่องแก่งหนานมดแดง พื้นที่ต้นน้ำคลองป่าพะยอมซึ่งสามารถพักผ่อนได้ตลอดทั้งปี มีแหล่งน้ำที่ผจญภัยเป็นกิจกรรมชุมชนที่มุ่งเน้นความปลอดภัยเป็นสำคัญ

สถานีที่ 5 ของฝากกล้วยฉาบแม่ต๋ม ภูมิปัญญาด้านการแปรรูปอาหารที่มีการประยุกต์ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการสร้างรายได้ ซึ่งแปรรูปจากทรัพยากรในพื้นที่ถือเป็นของฝากจากวิถีวัฒนธรรมบ้านลานข่อย

สถานีที่ 6 อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำใส จุดชมวิวยอดนิยมที่มีความหลากหลายทางชีวภาพของป่าต้นน้ำ ความหลากหลายทางชีวภาพและการนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์

สถานีที่ 7 หัตถกรรมงานไม้ เป็นงานหัตถกรรมงานฝีมือที่สามารถเรียนรู้และเน้นเป็นของฝาก โดยนิยมนำไม้กระถินเทพา ซึ่งเป็นไม้ยืนต้นที่มีอยู่ในท้องถิ่น จนทำให้หัตถกรรมมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

1.3) ผลการสอบถามและการประเมินความพึงพอใจคู่มือเส้นทางท่องเที่ยวลานข่อยของผู้ใช้ประโยชน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

การสร้างคู่มือเส้นทางท่องเที่ยวลานข่อยของนักท่องเที่ยวผู้ใช้ประโยชน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้ใช้ประโยชน์เส้นทางสามารถศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง เกี่ยวกับธรรมชาติและวิถีชีวิตชุมชนที่มีอยู่ภายในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมที่สร้างขึ้น และสมุดบันทึกกิจกรรม มีจุดประสงค์ให้ผู้ใช้ประโยชน์เส้นทางได้จดจำ คิด พิจารณาเนื้อหาและสร้างความเพลิดเพลิน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.3.1 ลักษณะของคู่มือเส้นทางท่องเที่ยวลานข่อยของผู้ใช้ประโยชน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

คู่มือเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมจัดทำขึ้นมีลักษณะเป็นหนังสือแนวตั้ง เพื่อพกพาได้สะดวก และภาพประกอบในคู่มือเป็นภาพถ่ายจริงและพิมพ์ 4 สีทั้งฉบับ ซึ่งภาพหน้าปกใช้ภาพวิวประกอบ ภายในเล่มประกอบด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ วิถีวัฒนธรรมของคนลุ่มน้ำ ภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต ซึ่งกำหนดไว้ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจ ความหวงแหน และนำไปสู่การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติต่อไป

1.3.2 ผลการประเมินความพึงพอใจในการทดลองใช้เส้นทางและคู่มือเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม พื้นที่ลานข่อย

ผลการประเมินการทดลองใช้เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม พื้นที่ลานข่อยโดยประเมินคู่มือประกอบเส้นทาง เพื่อปรับปรุงให้มีความเหมาะสมก่อนที่จะนำไปใช้ทดลองในครั้งต่อไป ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย

1) ด้านสถานีเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.11 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้ใช้ประโยชน์มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการกิจกรรมการเรียนรู้ตามสถานีอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) และ การเข้าความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ($\bar{X} = 4.22$)

2) ด้านเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม พื้นที่ลานข่อยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้ใช้ประโยชน์เส้นทางมีความพึงพอใจเกี่ยวกับเส้นทางมีความเหมาะสมสำหรับนักท่องเที่ยวทุกเพศทุกวัยเส้นทางมีความปลอดภัยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) รองลงมาคือเส้นทางมีระยะทางที่เหมาะสม ($\bar{X} = 4.25$)

3) ด้านคู่มือการท่องเที่ยว มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก ซึ่งคู่มือมีเนื้อหามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.41$) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาที่ใช้เหมาะสมกับกลุ่มประชาชนทั่วไป อ่านแล้วเข้าใจง่าย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$)

อนึ่งเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยโดยรวม พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$)

อภิปรายผล

1) อภิปรายผลการสำรวจข้อมูลพื้นฐานและการสร้างคู่มือประกอบเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม

ผู้วิจัยลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลบริบทของพื้นที่และสำรวจเส้นทางพื้นที่ เพื่อให้ได้เส้นทางที่มีความเป็นไปได้ในการจัดทำเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม โดยสำรวจพื้นที่ทั่วไป ระบบนิเวศ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผู้วิจัยได้สำรวจเส้นทางขนานไปตามหมู่บ้านและใช้รถจักรยานยนต์ในการสำรวจ และบันทึกข้อมูลรายละเอียดต่างๆ ตามหลักการหรือข้อกำหนดทั่วไปในการออกแบบและสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2552) ได้แก่ ลักษณะเส้นทาง ระยะทาง ระยะเวลา ภูมิปัญญา วิถีชีวิตและสิ่งที่น่าสนใจในเส้นทาง และศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางการคมนาคม ทั้งนี้จากผลการสำรวจเส้นทางทั้งหมดผู้วิจัยคัดเลือกเส้นทางที่มีความเป็นไปได้พิจารณาคัดเลือกเส้นทางโดยจุดเด่นของเส้นทางนี้คือ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนที่น่าสนใจ เป็นเส้นทางที่มี

ระยะทางไม่ยาวเกินไป ใช้เวลาในการท่องเที่ยวไม่นานเกินไป ซึ่งจุดเด่นของเส้นทางนี้คือ มี แหล่งพืชสมุนไพรที่สำคัญเกี่ยวกับเรื่องราววัดทุ่งชุมพล สารระนำเรียนรู้แปลงสาธิตเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สมุนไพรพื้นถิ่นเพื่อการยั้งชีพ นิเวศป่าต้นน้ำและกิจกรรมล่องแก่งหนานมดแดง ของฝากกล้วยฉาบแม่ตุ้ม จุดชมวิวย่างเก็บน้ำห้วยน้ำใส และทัศนกรรมงานไม้ นอกจากนี้อยู่ในเงื่อนไขที่ผ่านเกณฑ์การพิจารณาตามหลักการหรือข้อกำหนดทั่วไปในการออกแบบและสร้างเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) วิธีการสำรวจพื้นที่เพื่อคัดเลือกเส้นทางในงานวิจัยนี้ได้คัดเลือกตามหลักการหรือข้อกำหนดทั่วไปในการออกแบบและสร้างเส้นทางเพื่อให้ได้เส้นทางที่มีความเหมาะสมที่สุด ทั้งนี้เส้นทางท่องเที่ยวของงานวิจัยนี้มีการออกแบบและจัดทำเส้นทางให้มีลักษณะสอดคล้องกับข้อกำหนดทั่วไปในการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ได้แก่ เส้นทางแบบวนรอบ ระยะทางไม่เกิน 4,000 เมตร ระยะเวลาในการเดินทางประมาณ 2 ชั่วโมงถึง 2 ชั่วโมง 30 นาที ซึ่งการออกแบบเส้นทางยังคำนึงถึงพื้นที่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตด้วย เพื่อเชื่อมโยงสถานีการเรียนรู้ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

2) อภิปรายผลการประเมินคู่มือเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพื้นที่ลานข่อย

การทดลองการใช้เส้นทางเป็นการทดสอบความพึงพอใจที่มีต่อเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพื้นที่ลานข่อย ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาจากงานวิจัยต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำการทดลองกับงานวิจัยนี้ ซึ่งการประเมินผลความพึงพอใจที่มีต่อคู่มือประกอบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมพื้นที่ลานข่อย เพื่อใช้เป็นแนวทางและสรุปประเด็นที่ใช้ในการประเมินให้ครบถ้วนสมบูรณ์โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้ประโยชน์เส้นทางเกี่ยวกับรูปแบบเส้นทางและภาพรวมของคู่มือเส้นทาง และอาจจะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคู่มือเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติให้ดีขึ้นต่อไป โดยมีผลคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.15 ซึ่งอยู่ในระดับมาก การวิจัยในครั้งนี้ได้เส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม พื้นที่ลานข่อยระยะสั้น มีรูปแบบเส้นทางวนรอบ ระยะทาง 4 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินศึกษา 2 ชั่วโมง ถึง 2 ชั่วโมง 30 นาที ภายในเส้นทางมีสถานีการเรียนรู้ทั้งหมด 7 สถานี ได้แก่ เกี่ยวกับเรื่องราววัดทุ่งชุมพล สารระนำเรียนรู้แปลงสาธิตเกษตรตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สมุนไพรพื้นถิ่นเพื่อการยั้งชีพ นิเวศป่าต้นน้ำและกิจกรรมล่องแก่งหนานมดแดง ของฝากกล้วยฉาบแม่ตุ้ม จุดชมวิวย่างเก็บน้ำห้วยน้ำใส และทัศนกรรมงานไม้ และสมุดบันทึกกิจกรรม มีเนื้อหาเกี่ยวกับระบบนิเวศป่าต้นน้ำ และวิถีชีวิตชุมชนกิจกรรมเสริมทักษะที่สอดคล้องไปกับเนื้อหาลักษณะของเล่มเป็นหนังสือแนวตั้งเพื่อสะดวกในการพกพา

สรุป

ตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง มีแม่น้ำหลายสายที่กำเนิดจากเทือกเขาบรรทัด ก่อให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพและมีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์วัฒนธรรมเพื่อการดำรงชีวิต มีทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวที่มีคุณค่า การส่งเสริมและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางศิลปวัฒนธรรม การวางกลยุทธ์ในการส่งเสริมและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การวางฐานรากที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รูปแบบการศึกษามีหลากหลายมิติทั้งทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม การส่งเสริมและพัฒนาจำเป็นต้องมีการจัดการเชิงนิเวศเพียงอย่างเดียว อนึ่งในพื้นที่ลานข่อยยังมีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ซึ่งจากกลยุทธ์และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงชาตการบูรณาการกัน นอกจากนี้การเชื่อมโยงองค์ความรู้ต่างๆ รวมถึงการหาข้อมูลเพื่อ

เดิมเพื่อนำมาเป็นฐานข้อมูลอย่างบูรณาการ วิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้สามารถนำไปช่วยในการพัฒนารูปแบบการ
ท่องเที่ยวได้บนฐานแนวคิดเศรษฐกิจฐานราก โดยในการดำเนินการวิจัยมีข้อเสนอแนะ คือ

1) ในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรมควรให้หน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนเข้าร่วมงานวิจัยทั้ง
กระบวนการเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

2) ควรศึกษางานวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับเส้นทางและบริบทของชุมชนเพื่อประโยชน์ในการกำหนดเส้นทาง
เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมภายในเส้นทางท่องเที่ยวได้มากขึ้น

3) ควรคำนึงถึงข้อมูลที่มีความชัดเจนและผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายและทันที เพื่อลดความสงสัยของ
ผู้อ่าน ช่วยให้คู่มือมีเนื้อหาที่น่าสนใจมากขึ้นและเกิดประโยชน์กับผู้ที่เข้าใช้ประโยชน์เส้นทางมากที่สุด

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1) การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติภายในเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ควรเก็บ
รวบรวมรายละเอียดต่างๆ ที่พบภายในเส้นทางในทุกฤดูกาลหรือตลอดทั้งปี และบันทึกภาพไว้ เพื่อใช้ประกอบใน
คู่มือเส้นทางต่อไปให้ความน่าสนใจและข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

2) ในท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม นี้ มีการสื่อความหมายเพื่อให้ผู้ใช้ประโยชน์เส้นทางได้รับความรู้
เกี่ยวกับธรรมชาติ เช่น ป้ายสื่อความหมาย คู่มือเส้นทาง เป็นต้น

3) ควรมีสมาคมบันทึกกิจกรรมที่มีส่วนสำคัญในการช่วยให้ผู้ใช้ประโยชน์เส้นทางเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและ
วัฒนธรรมภายในเส้นทางท่องเที่ยวได้มากขึ้น

คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างยิ่ง ขอขอบพระคุณ จากแหล่งทุน
วิจัย สกอ และมหาวิทยาลัยทักษิณที่ได้ให้เงินทุนสนับสนุนในการทำวิจัย ขอขอบพระคุณชาวชุมชนลานข่อยทุกท่าน
ที่ได้ให้ความร่วมมือตลอดกระบวนการวิจัย ขอขอบคุณอีกครั้งสำหรับทีมวิจัยชุมชน ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่
หน่วยงานในชุมชน ที่เอื้อให้การช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการวิจัยตลอดกระบวนการวิจัย รวมทั้ง
ความรักและกำลังใจที่เป็นห่วงเป็นใยเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

ไข่มุก ภาควิชา. 2554. การพัฒนาทักษะการพูดหน้าชั้นเรียน โดยใช้แบบฝึกทักษะทางการพูดสำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยาลัยศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

ชวนพิศ สุทัตเสณีย์. 2534. รายงานการวิจัยเรื่อง การใช้และไม่ใช้บริการรถตุ๊กตาของนักศึกษา. มหาวิทยาลัย
รามคำแหง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วารสาร สจล.ชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1-2 : มกราคม - เมษายน และพฤษภาคม - สิงหาคม 2562

ชยันต์ นันทวงศ์ และจักรกฤษณ์ เสน่ห์. 2554. ระบบประเมินทักษะและองค์ความรู้พื้นฐานสำหรับการปรับโครงสร้าง
การสอนให้เข้ากับผู้เรียน. ใน การประชุมวิชาการนเรศวรวิจัย ครั้งที่ 7. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เพ็ญพรรณ กาญญิณิโณ และคณะ. 2548. ภูมิปัญญาอาหารพื้นบ้านของชุมชนพื้นเมืองและชนเผ่าลุ่มแม่น้ำกก
จากห้วยหมากเหลี่ยมถึงบ้านใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายกรุงเทพฯ. สำนักงานคณะกรรมการการ
อุดมศึกษา.

ภิญโญ สาร. 2521. หลักบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.

มาลี ศรีสมปอง. 2555. สภาพจริงและความต้องการบริการแนะแนวของนักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย
รามคำแหง. วารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 15(1), 11-21.

สุภางค์ จันทวานิช. 2540. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.